

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS “NEVRUZ”: HALKIN NEVRUZ ALGISI VE FESTİVAL TURİZMİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE “NEVRUZ”: AN EVALUATION OF PUBLIC PERCEPTION AND FESTIVAL TOURISM

Meral BÜYÜKKURU¹

Buse ÇEVİK İSKİT²

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, mbuyukkuru@nevsehir.edu.tr

² Uzman Sosyolog, busicevik@gmail.com

Geliş Tarihi / Date Applied
08.08.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted
27.09.2024

ÖZET

Festivaller ve yerel etkinlikler bölgesel kalkınma stratejilerinden biri olarak kullanılmaktadır. Bu tür etkinlikler turistik tanıtım, yatırım fırsatları ve turizmin çeşitlenmesine katkı sağlamaktadır. UNESCO'nun bahar bayramı olarak nitelendirdiği ve Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne kaydettiği Nevruzun festival turizmi potansiyeli olduğu bilinmektedir. Ancak Nevruzun Türkiye'de yeteri kadar ilgi görmediği veya unutulmaya başladığı düşünülmektedir. Diğer yandan turizm, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve devamlılığında önemli rol oynamaktadır. Çift yönlü olarak turizm miras unsurundan yararlanmak suretiyle kendine bir turistik ürün oluştururken, kültürel miras ise turizmde yer aldığı sürece varlığını devam ettirmektedir. Bunun için miras unsurunu önce içerisinde bulunduğu toplum sahiplenmelidir. Yapılan bu çalışmanın amacı halkın “Nevruz” kültürünün “bilinirlik” ve “deneyimleme” düzeyini tespit etmek ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik farkındalık oluşturmaktır. Bu çalışma ile Nevruzun turizmde kullanılan bir turistik ürün olmadan önceki aşama, yani halkın bildiği sahiplendiği bir kültür olmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan bireylerin toplumsal etkileşimler sonucu Nevruz ile ilgili öğrendikleri bilgiler ortaya çıkmıştır. Görüşmecilerin Nevruz farkındalığının olduğu ancak içerik ve uygulama konusunda net bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir. Ailelerin Nevruz geleneğini icra etmesi ile görüşmecilerin nevrüz geleneğini devam ettirmesi arasında bir bağ olmadığı bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Nevruz, Festival Turizmi, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM).

ABSTRACT

Festivals and local events are used as one of the regional development strategies. Such events contribute to tourist promotion, investment opportunities and diversification of tourism. It is known that Nevruz, which UNESCO describes as a spring festival and has registered on the Intangible Cultural Heritage List, has the potential for festival tourism. However, it is thought that Nevruz does not receive enough attention in Turkey or has begun to be forgotten. On the other hand, tourism plays an important role in the protection and continuity of intangible cultural heritage. In two ways, tourism creates a touristic product for itself by benefiting from cultural heritage, while cultural heritage continues to exist as long as it is included in tourism. For this, first of all, the society in which the heritage is located must embrace it. The aim of this study is to determine the "awareness" and "experience" level of the public's "Nevruz" culture and to raise awareness about the sustainability of the cultural heritage and its transfer to future generations. This study aims to contribute to the stage before Nevruz becomes a touristic product used in tourism, that is, a culture known and embraced by the public. The interview technique, one of the qualitative research methods, was used within the scope of the research. As a result of the research, the information that the individuals participating in the research learned about Nevruz as a result of social interactions was revealed. It was determined that the interviewees had Nevruz awareness but did not have clear information about the content and application. Among the findings is that there is no connection between the families' implementation of the Nevruz tradition and the interviewees' continuation of the Nevruz tradition.

Keywords: Nevruz, Festival Tourism, Intangible Cultural Heritage (ICH).

1. GİRİŞ

Turistler genellikle bir destinasyona ait yerel kültürü ve mirası deneyimlemek, keşfetmek için seyahat etmektedir. Turistlerin bu yöndeki seyahat motivasyonu yerel halkın kültürel mirasa sahip çıkmasına ve korumasına teşvik etmektedir. Turizm, yerel halk ve turistler arasında kültürlerarası iletişimi artırarak kültürel mirasın anlaşılmasını, gerçek deneyim yaşanmasını ve turistler tarafından takdir edilmesini sağlamaktadır. Turistler, yerel halkın kültürünü ve geleneklerini öğrenmek ve anlamak için yerel festivallere, sanat ve el sanatları sergilerine, müzelere ve diğer kültürel etkinliklere katılmaktadır. Bu etkinlikler, yerel kültürü tanıtmak ve korumak için önemli bir araçtır.

Somut olmayan kültürel miras öğeleri ulusal veya yerel destinasyonlarda turistik çekicilik olarak değerlendirilen ve bölgesel kalkınmaya fayda getiren unsurlardır. Nevruz, Somut Olmayan Kültürel Mirasın (SOKÜM) bir örneğidir. Somut olmayan kültürel miras, toplumların kültürel geleneklerini, ritüellerini, müziklerini, danslarını, oyunlarını, dillerini, hikâyelerini ve diğer benzer öğelerini kapsamaktadır. Nevruz, kökeni Orta Asya olan bir gelenek olmasına rağmen, zaman içinde diğer toplumlara da yayılmış, kültürleri arasında yer almıştır. Bu açıdan Nevruz, kültürel çeşitliliğin bir örneği olarak da kabul edilmektedir.

Nevruz'un halk tarafından kutlanması, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından son derece önemlidir. Yerel halkın bu tür kültürel etkinliklere katılımı, kültürel kimliklerinin korunmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, Nevruz kutlamaları, toplumlar arasında hoşgörü, saygı ve barış gibi önemli değerleri teşvik etmekte, toplumsal uyum ve dayanışma açısından da önem arz etmektedir. Nevruz, kültürel, tarihi ve sosyal bir değer taşımaktadır. Doğru bilgiye sahip olmak, insanların bu bayramın önemini anlamasına ve kutlamalar için daha bilinçli bir şekilde hazırlanmasına yardımcı olur. Ayrıca, Nevruz kutlamaları, farklı kültürlerin, etnik grupların ve dinlerin bir arada yaşamasının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bu nedenle Nevruz ile ilgili doğru bilgiye sahip olmak, insanların farklı kültürel değerleri anlamasına ve birbirleriyle daha iyi iletişim kurmalarına yardımcı olur. Nevruz kutlamalarının barış, dayanışma ve birlik mesajlarını vurgulaması nedeniyle, bu bayramın anlamının doğru bir şekilde anlaşılması, toplumsal uyum ve huzur için de önemlidir.

Nevruz, turizm sektörü için büyük önem taşımaktadır. SOKÜM öğelerinin birçoğu turizm potansiyeli taşımakta ve turizm faaliyetleri içerisinde yer almaktadır. Nevruz da festival turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Dünya çapında festivaller ve yerel özel etkinlikler bölgesel kalkınma stratejilerinin temel unsurları olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda turizm tanıtımı, ticari çıktılar ve ev sahibi destinasyonlarda iç yatırımı artırma fırsatı sunmaktadır (Getz, 2007; Van de Wagen, 2005). Ayrıca, festivallerin turizm sezonunu daha geniş bir zamana yaydığı ve bu sayede yerel bölgelerin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunduğu kabul edilmektedir (Huang vd., 2010; Boo ve Busser, 2006; Mehmetoglu ve Ellingsen, 2005). Ancak Nevruz'un turistik bir etkinlik olarak bölgeye sağlayacağı fırsatlardan önce, bu kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi konusu dikkat çekmektedir. Nevruz kültürü, geleneksel olarak belirli ritüeller ve aktiviteleri içermektedir. Bu ritüeller de somut olmayan kültürel mirasın birer parçasıdır ve korunmaları gerekmektedir. Bir mirasın korunması ise içerisinde yer aldığı toplumun o mirası tanıması, benimsemesi ile başlar. Bu nedenle, Nevruz bayramının çokuluslu olarak kutlanması göz önüne alındığında, öncelikle Türkiye'de bu bayramın nasıl algılandığı ve halkın bu konuda ne kadar bilgi sahibi olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Sonrasında ise doğru bilgiyle kutlamaların yapılması ve nihayetinde turizmde tanıtımının geniş kapsamda yapılması önemlidir. Bu araştırmada öncelikle Nevruz bayramının halkın kültürel mirası içindeki

önemini ve yerini, kutlamaların halkın yaşamındaki rolünü ve turistik açıdan taşıdığı potansiyeli belirlemek amaçlanmıştır.

2. NEVRUZ

Nevruzun kökeni ile ilgili farklı görüşler mevcut olmakla birlikte çoğu araştırmacı Nevruzun Türk kökenli olduğunu savunmaktadır. Bu görüşlerden ilki Çin kaynaklarına dayanır ve buna göre Nevruz bir Türk bayramıdır (Ekrem, 2016). Nevruz kelimesinin Farsça kökenli olduğu görüşünden yola çıkılarak İran geleneğinde yer alan bu bayramın diğer kültürlerle İran'dan yayıldığı da düşünülmektedir (Nar, 2014). Ancak Nevruz Bayramı'nın İran coğrafyasında kutlanmasının sebebi, bu coğrafyanın kadim Türk vatanı olması ve günümüzde de olduğu gibi, bu coğrafyada tarih boyunca, Türk nüfusunun çoğunlukta olmasındandır (Kafkasyalı, 2005). Eski İran kültür ve medeniyetinde Nevruz Bayramı geleneği yoktur. İlk defa 1020 yıllarında Gazneli Mahmut'un Firdevsî'ye yazdırdığı Şehnâme'de görülmektedir. Nevruz geleneği, Türk medeniyetinden kültürlerarası etkileşim sonucu İran kültürüne geçtiği savunulmaktadır (Güldiken, 2000).

Türklerin ana yurdu olan Altaylar Bölgesi'nde geçen kışların çok sert geçmesi halkın aylarca evde kalmasına neden olduğundan ve coğrafi yapının da zorluğu göz önünde bulundurulduğunda bu bölgede baharın özel bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Kapağan, 2019). Nevruz, doğanın canlanması, yenilenmesi ve yeniden doğuşu temsil eder. Bu nedenle, Nevruz, halkın kültüründe, doğanın ve insan hayatının döngüsü ile ilgili önemli bir yere sahiptir. Nevruz, aynı zamanda hoşgörü, dayanışma, barış ve sevgi gibi değerleri de simgeler. Bu yüzden Nevruz, toplumsal uyum ve dayanışma açısından büyük bir önem taşır. Her yıl 21 Mart'ta kutlanan Nevruz takvime bağlı mevsimlik bir bayramdır. 21 Mart, mitolojik ve tarihi anlamlarının yanı sıra, Kuzey Yarımküre'de iklimsel ve buna bağlı kültürel anlamlara da sahip önemli bir dönüm noktasıdır. Bunların başında, gün ve gecenin eşitlenmesi ile kışın sona erip baharın başlaması gelir. Nevruz mitolojik, dinî, tarihî, kültürel nedenlerin yanı sıra tabiatta meydana gelen değişimler nedeniyle kutlanmaktadır. Tabiatta meydana gelen bu değişimlerin, kültürün temel ihtiyaçlarından biri olan beslenme ve beslenme kaynaklarıyla yakından ilişkili olması ve bu kaynakların kültürel çevrenin sürekli olarak yeniden üretilip sürdürülmesindeki işlevselliği son derece anlamlıdır (Çobanoğlu, 2000; Malinowski, 1990).

Toprağın kış mevsiminde yattığı ölüm uykusundan uyanması, ilkyaz ile yeniden dirilişi, Türk destanları içinde karşılığını Ergenekon'da bulmuştur. Nevruz kutlamalarının bir diğer adı "Ergenekon Bayramı"dır. Bu isim, geçmişten günümüze kadar birçok Türk boyu arasında hâlâ canlılığını korumakta ve aynı zamanda milletin destanların gücüyle birbirine olan güven bağını güçlendirmektedir (Şengül, 2008).

Türk dünyasında binlerce yıldır kutlanan Nevruz İslamiyet'in kabul edilmesiyle birlikte birçok sebebe bağlanarak kutlanmaya devam etmiştir. Nevruz gününe temel olduğuna inanılan olaylar şunlardır: Kur'an'ın indirilmeye başlandığı gün, Hz. Ali'nin doğum günü, Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın evlendiği gün, Hz. Musa'nın asasıyla Kızıldeniz'i yararak kendisine inananları kurtardığı gün, Hz. Yunus'un balığın karnından kurtulduğu gün, insanlığın atası Hz. Âdem'in çamurunun yoğrulduğu gün, Hz. Âdem ve Havva'nın cennetten kovulduktan sonra Arafat Dağında yeniden buluştukları gün, Nuh'un gemisinin karaya oturduğu, İbrahim Peygamberin yakılmak istendiği, Hz. Yusuf'un kuyuya atıldığı, Hz. Musa'nın Mısır'dan ayrıldığı, güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşitlendiği, baharın ve yeni yılın başladığı, Türklerin Ergenekon'dan çıktığı gün şeklinde yorumlanmıştır. Görüldüğü gibi çoğu dinî olaylarla birlikte düşünülen Nevruz, önce sözlü

gelenekte yer edinmiş daha sonra da ortak bir kültürel unsura dönüşmüştür (Şengül, 2008; Mustafayev, 2013).

Nevruz kutlamaları, genellikle halkın katılımıyla gerçekleşmekte ve birçok geleneksel etkinlik içermektedir. Örneğin, Nevruz ateşi yakmak, yeni yılın gelişini kutlamak, kötü ruhları kovmak veya hastalıklardan kurtulmak için ateş üzerinden atlamak Orta Asya'da yaygın bir gelenektir. Türkiye'de Nevruz kutlamaları genellikle meydanlarda yapılır ve halk dansları, müzik ve yemekler gibi birçok etkinlik içerir. Ancak Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra mevsime göre kutlanan bu bayram zamanla kültür içerisinde dinle ilişkilendirilmiştir. Bazı mezhep ve meşreplere göre farklı algılanmıştır. Mesela Alevî ve Bektaşîler Nevruz'u Hz. Ali'nin doğum günü ve Hz. Fatma ile evlendiği gün olarak kabul ederlerken, Şîîler bugünü Hz. Ali'nin halife olduğu gün olarak benimsemişlerdir. Sünnî Türk toplulukları ise Nevruz'u daha çok tabiat olayları ile ilişkilendirmiştir (Şengül, 2008).

3. NEVRUZUN FESTİVAL TURİZMİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ulusal kolektif hafızanın bir yansıması olan kültürel festivaller, belirli bir zamanda gerçekleşen ve kültürel "gelenekleri" temsil eden çeşitli etkinlikleri içeren faaliyetlerdir (Lin ve Zhu, 2017). Bu festivaller kültürel mirası vurgulamakta, ulusal kimliği güçlendirerek ve sosyal uyumu teşvik ederek ziyaretçilere benzersiz bir deneyim sunmaktadır (Huang, 2017). Festivaller genellikle belirli bölgelerde ve zamanlarda düzenlenen, halkın bölgesel veya ulusal kültürel kimliğini ve atalarının köklerini hatırlatan etkinliklerdir (Chen, 2018; Huang, 2017; Lin ve Zhu, 2017).

Kültürel festivaller, uluslararası, ulusal ve yerel ölçekte kültür alışverişine dayanmaktadır. Festivallerin hedefi sanatçıları ve ziyaretçileri, tarih ve gelenekten, yiyecek- içecekten, müzik ve danstan oluşan kültürel unsurlara ilgi duyan katılımcılar olarak bir araya getirmektir (Stankova ve Vassenska, 2015). Toplumun gelenek, efsane, mutfak, dans, sözlü anlatım gibi kültürel unsurlarının yaşatılmasının bir yolu da festivallerdir. Hem turistlere tanıtım hem de yerel topluma hatırlatıcı olması bakımından önem arz ederler.

Örneğin Çin'de Fener (Lantern) Festivali, Çin kimliğini tanıtan ve aile bağlarını güçlendiren, değişen zaman ve sosyal yapılar arasında kültürel mirası sürdürmenin önemli bir yolu olan başlıca geleneksel festivaldir (Li, 2015). Fener Festivali'nin uzun ömürlü olması, Çin'in bu büyük ölçekli kültürel festivalinin güçlü bir sosyal temele dayandığını ve halkın mirası benimseme yeteneğini göstermektedir. Ulusal kamu yaşamını yansıtan bir halk geleneğini temsil eden festival, aile işlevleriyle birlikte benzersiz ritüellere ve grup katılımına ev sahipliği yapmaktadır. Ancak yine de bu geleneksel festivallerde somutlaştırılan Çin ortak kültürü kavramı ve anlamı, genç nesiller diğer kültürleri benimsedikçe azalmaktadır (Farsani, Coelho ve Costa, 2012). Bu nedenle, kültür festivallerinin önemi, bunların korunması ve sürekliliği konusunda daha fazla araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir (Soini ve Birkeland, 2014).

Literatürde, yerel festivallerin hem "kültürel" hem de "ekonomik" bir olgu olarak kabul edildiği dikkat çekmektedir (Gibson ve Kong, 2005; McCann, 2002). Çünkü izleyicileri veya katılımcıları bulunmakta, tesis ve ekipmana ihtiyaç duyulmakta ve hizmet sunumu gerektirmektedir. Festivallerin yerel topluma sağladığı avantajların gelir elde etme, mevcut işletmeleri destekleme ve yeni girişimleri teşvik etme fırsatları etrafında şekillendiği ve devlet için gelir sağladığı öne sürülmektedir (Huang vd., 2010; Dwyer vd., 2005). Ancak, festivallerin olumlu etkileri gelir elde etmenin ötesine geçmekte, yerel toplulukları güçlendirmeyi ve küçük destinasyonlarda yaşam kalitesini zenginleştirmeyi de içermektedir (O'Sullivan ve Jackson, 2002). Geniş ölçekte dikkat çeken kültürel etkinliklerin bulunmadığı küçük bölgesel alanlarda, bir festival yerel kültürel

unsurları ve kaynakları harekete geçirerek, yerel kalkınma ve yenilenme süreçlerini etkileyebilecek planlama faaliyetlerini teşvik edebilir (Klaic, 2002). Nevruz'u ise turistik bir etkinlik olarak değerlendirebilmek için kutlamanın nasıl yapıldığını, yerli halkın bakış açısını, geçmişini ve ritüellerini anlamak gerekir.

Nevruz sadece bir gün değil, kökeni, içeriği ve etkinlikleri dikkate alındığında bir dizi kültürel aktivite ve ritüelin bir araya geldiği bir festival olarak ortaya çıkmaktadır. Nevruz, başta Türkiye, İran, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve diğer Orta Asya ülkelerinde büyük kültürel festivallerle kutlanmaktadır. Bu festivallerde yerel halk, turistler ve sanatçılar bir araya gelmekte, geleneksel danslar, müzik gösterileri, halk oyunları ve sokak şenlikleri düzenlenmektedir.

Bu tür büyük kutlamalar içeren festivaller kültürel deneyim arayan turistleri bölgeye çekmektedir. Nevruz kutlamaları ile bölgesel kültürün tanıtımı yapılmaktadır. Her ülkenin Nevruz'u kutlama şekli farklı olabilmekte, bu da turistler için zengin ve çeşitli bir kültürel deneyim sunmaktadır. Ziyaretçiler, geleneksel kıyafetler, müzikler, danslar ve yemeklerle dolu festival etkinlikleri sayesinde yerel kültürü yakından tanıma fırsatı bulurlar. Bu öğeler kültür turizmi kavramı altında yer alan festival turizminin bir parçasıdır. Nevruz kutlamalarının, turistik faaliyetlerle birlikte yerel ekonomiye önemli katkı sağlama potansiyeli bulunmaktadır. Festivalere katılan turistler, yerel işletmelere, otellere, restoranlara ve diğer işletmelere ekonomik gelir yaratmaktadır. Bu da yerel toplulukların festival turizmini teşvik etmesini sağlar.

Festival turizmi kapsamında değerlendirilebilen Nevruz kutlamalarına örnek olarak İran ile en uzun sınır hattına sahip olan Van, Saray ilçesindeki Kapıköy Sınır Kapısı'nın modernize edilmesi ve 24 saat geçişlere açılmasıyla yılın her döneminde İranlı turistlere ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Van'da bu yılın (2024) ilk iki aylık döneminde sınır-kapısından geçen kişi sayısı 150 bine ulaşarak geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık 2 kat artmıştır. Nevruz tatilinde İran'dan gelen ziyaretçiler için Van Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde 5 Nisan'a kadar süren "Shopping Fest" adıyla alışveriş festivali düzenlenmiştir (turizm gazetesi.com).

İlk festivalin düzenlendiği 2014 yılında Van iline gelen toplam yabancı ziyaretçi sayısı 154.174 iken 2016 yılında 221.206, 2017'de yani festivalin üçüncü yılında bu rakam 421.977 olmuştur (Kendir, 2018). Konaklama tesisi bakımından 2014 yılına göre önemli derecede kapasite artışı görülmektedir. Örneğin, 2014 yılında 2 yıldızlı 2 adet, 3 yıldızlı 3 adet ve apart otel sayısı da 1 adet iken 2019 yılında 2 yıldızlı otel sayısı 3'e, 3 yıldızlı otel sayısı 7'ye ve apart otel sayısı da 3'e yükselmiştir (KTB, 2019). 2024 yılında 96 adet konaklama tesisi bulunmakta olup, yatak kapasitesi 8900'dür (yigm.ktb.gov.tr). 2018 yılında İranlı ziyaretçilerin %48'inin Van'a gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler için geldiği tespit edilmiştir. İkinci sırada, %17,9 ile alışveriş için gelenler yer almaktadır (www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr).

Adı Nevruz olmasa da baharın gelişinin kutlandığı bir diğer festival ise Kakava şenlikleridir. Şenliklerin uluslararası bir kimlik kazanması ve şehrin tanınırlığının artması amacıyla Edirne Belediyesi tarafından ülkeler arası ortak çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda sınır komşusu Bulgaristan'ın Edirne'ye yakın bir kenti olan Yambol'la birlikte, şehirlerin kültürel miraslarının geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla "Tunca'nın İki Şehri" projesi gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında proje kapsamında ilk etkinlik düzenlenmiştir. 28 Nisan tarihinde Kakava Ateşi Bulgaristan'ın Yambol kentinde de yakılmıştır. "Edirne'nin Geleneklerini Gör ve Hisset" adı verilen etkinlikte şenlik tanıtılmış, katılımcılar Kakava'ya ait tüm ritüelleri o kentte de uygulamışlardır. Ayrıca iki şehrin ortak noktası olan Tunca Nehri'nin tema olarak

seçildiği bir fotoğraf sergisi de düzenlenmiştir. 2018'de Edirne'yi 5,5 milyon turist ziyaret etmiştir (Edirne Belediyesi Faaliyet Raporu, 2019).

Edirne'de 2015-2019 yılları arası faaliyet raporlarına göre katılımcı sayısının her yıl artış gösterdiği, 5 yıl içinde sayının 5.000'den 80.000'e çıktığı görülmektedir. Bu artış, şenliklerin şehre kazandırdığı turizm değerini göstermektedir. Ayrıca Edirne Belediyesinin 2019 yılı faaliyet raporunda 2019 yılında şenliklere katılımı birlikte, Edirne ve çevresindeki otellerin doluluk oranı %100'e ulaşmıştır. Bununla birlikte gününbirlik turizm statüsünde değerlendirilmek üzere konaklama yapmadan, 5 Mayıs'ta Edirne'ye girip 6 Mayıs'ta çıkan turistler de eklendiğinde 80.000 üzerinde kişinin şenlikler sebebiyle Edirne'yi ziyaret ettiği belirlenmiştir (Edirne Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020).

Çoğu araştırma, turistlerin seyahatlerinde genellikle en az bir kültürel etkinliğe katıldıklarını göstermektedir (Okech, 2011). Turizm sektöründe etkinlikler, festivaller ve törenler turistler açısından önemli çekim merkezleri olarak kabul edilmekte ve destinasyon geliştirme planlarına önemli katkı sağlamaktadır. Bu tür faaliyetler, kültürel kalkınma, şehir planlama, ulusal kimliğin güçlendirilmesi, yerel toplum imajının geliştirilmesi, turizmin geliştirilmesi ve planlanması gibi çeşitli açılardan topluma fayda sağlamaktadır. Tarih boyunca, farklı kültürlerden insanlar sevinçlerini, mutluluklarını, başarılarını ve geleneklerini göstermenin bir yolu olarak törenleri ve festivalleri kullanmışlardır. Festivaller, insanların kültürlerini, deneyimlerini ve bilgilerini paylaşmalarını sağlamaktadır. Dahası, turistlere yerel gelenek ve görenekleri sunmakta ve bir ulusun bayramlarını nasıl kutladığını göstermektedir (Luna, 2015).

4. YÖNTEM

Halkın Nevruz bayramı algı ve bilgisine ilişkin ele alınan betimsel araştırmada nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Yin (2013)'e göre durum çalışması, bir vakayı kendi gerçek bağlamında inceleyip araştırarak tanımlama sürecidir. Durum çalışması, neyin inceleneceğinin veya araştırma nesnesinin belirlenmesidir (Patton, 2014; Stake, 2005). Ekiz (2003) durum çalışmasının, araştırılmak istenen konunun çeşitli faktörlerin etkisi altında kalabileceği gerçeğinden hareketle, bu faktörlerin tamamını bütüncül bir perspektifle incelemek olduğunu vurgulamıştır. Kişilerin Nevruz hakkındaki bilgi ve deneyimlerini ortaya çıkarmak üzere tasarlanan araştırmanın evrenini Türkiye'de ve Türkiye dışında yaşayan Nevruz konusu ile ilgili olarak veri toplanabileceği düşünülen kişiler oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmada, 24'ü kadın 10'u erkek olmak üzere toplam 34 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmakta olup bu kişilerle mülakat gerçekleştirilmiştir. Kolayda örnekleme veya uygun örneklem olarak da adlandırılan örneklem tekniğinde, araştırmacı ihtiyaç duyduğu örnekleme ulaşınca kadar en kolay ve ulaşılabilir deneklerden veri toplamaya çalışmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2014).

Veri toplamada kullanılan mülakat soruları doküman inceleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Nevruz bilgisi ve deneyimine yönelik literatür incelenerek (Kendir vd., 2019; Çelik, 1998; Gönüllü, 1997; Kılıç, 2000; Temren, 1999) yarı yapılandırılmış mülakat soruları oluşturulmuştur. Sorularla ilgili yeterliliği test etmek için Halk Bilimi ve Halk Kültürü alanında uzman 3 akademisyen ile mülakat soruları paylaşarak yanlışlık, eksiklik ve yetersizlikler giderilmiştir. Başlangıçta 7 olan soru sayısı detaylandırılarak 13 soru şeklinde katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmecilerle yüz yüze veya telefonla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 01-06/04/2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Etik kurallar çerçevesinde görüşmecilerin kimlikleri gizli tutulmuştur. Görüşmeciler kaçınıcı görüşmeci olduğu, cinsiyeti, yaşı ve memleketi şeklinde kodlanarak aktarılmıştır. Yapılan mülakatlar ortalama 30 dakika

sürmüştür. Görüşmeciler kendi istekleri doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul etmişlerdir. Burada ilgi ve rıza esas alınmıştır. Literatüre uygun olarak belirlenen ve mülakat formunda yer alan toplam 13 sorudan oluşan ve kategorik olarak cevaplaması gereken (Evet/Hayır) 6 soru ve yarı yapılandırılmış olarak yer alan 7 soru aşağıdaki gibidir;

- 1- Nevruzla ilgili bilginiz var mıdır?
- 2- Daha önce hiç Nevruz etkinliklerine katıldınız mı?
- 3- Nevruz kültürel bir miras mıdır?
- 4- Ailenizde Nevruz kutlaması veya ritüeli yapılır mı?
- 5- Kendinizi Nevruz düşünce ve ritüellerine ait hissediyor musunuz?
- 6- Nevruz kutlamalarının sonraki nesillere aktarılmasını ister misiniz?
- 7- Nevruz nedir?
- 8- Nevruz denildiğinde aklınızda ne (sembol, ritüel vb) çağrışım yapmaktadır?
- 9- Nevruz ne zaman kutlanır?
- 10- Nevruz hangi kültür/milletlerde/ülkelerde kutlanır?
- 11- Nevruz ülkemizde hangi gelenek ve ritüellerle kutlanır?
- 12- Nevruz ile ateş arasındaki nasıl bağlantı kuruyorsunuz?
- 13- Nevruz ile ilgili bildiğiniz efsane, hikâye, mitoloji var mıdır?

Veriler ses kaydı ile kayıt altına alınarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve 1970 kelimededen oluşan ham veri elde edilmiştir. Elde edilen ham veriler içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. İçerik analiziyle, toplanan ham veriler kavramsallaştırılarak kodlar ve temalar oluşturulmuştur. (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde herhangi bir bilgisayar programı kullanılmamıştır.

5. HALKIN NEVRUZ ALGISINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Nevruzun geniş toplumlar arasında yer bulduğu ve bu kültürel mirasın turizm kapsamında değerlendirilebilmesi için bu ögenin ilk olarak doğru anlaşılmasının gerekliliğinden yola çıkılarak halkın Nevruz bilgisi ve deneyimini tespit etmeye yönelik yapılan bu araştırmanın bulguları raporlaştırılmıştır. Tablo 1'de katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımına yer verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN	GRUP	N	DEĞİŞKEN	GRUP	N
Cinsiyet	Kadın	24	Eğitim Durumu	İlköğretim	3
	Erkek	10		Lise	3
Yaş	18-25	18		Lisans	26
	26-35	8		Lisansüstü	2
	36-45	6			
	46-55	1			
	56 ve üzeri	1			
Meslek	Öğrenci	16	Memleketi	Adana	3
	Mühendis	4		Afganistan	3
	İşletmeci	3		Aksaray	1
	İşçi	2		Azerbaycan	3
	Muhasebeci	2		Çorum	1
	Avukat	1		Denizli	4
	Sosyal Çalışmacı	1		Erzurum	1
	Sosyolog	1		Gaziantep	2
	Psikolog	1		Isparta	1
					İstanbul
			İzmir	2	

	Emekli	1		Kastamonu	1
	Ev Hanımı	1		Kayseri	2
	Güzellik Uzmanı	1		Kırşehir	2
				Mardin	2
				Muş	1
				Nevşehir	2
				Şanlıurfa	1

Görüşmecilerin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bunun sebebi ise Nevruz kutlamaları ve toplumsal eylemler içerisinde aktif rol oynamaları yer almaktadır.

Öğrenim durumları açısından değerlendirildiğinde 1 doktora, 2 yüksek lisans, 3 ilkokul ve 3 lise mezunu katılımcı bulunmaktadır. 16 katılımcı lisans okumakta diğerleri ise lisans mezunudur. Dağılımlara bakıldığında mezuniyet dereceleri çalışmanın verimliliği açısından önem arz etmektedir. Çünkü her eğitim durumundan kişilerin varlığının çalışmaya da çeşitlilik açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan görüşmecilerin yaş aralıkları 18 ile 57 yaş arasındadır. 19 yaşında 3 görüşmeci, 20 yaşında 4 görüşmeci, 21 yaşında 4 görüşmeci, 22 yaşında 3 görüşmeci, 26 yaşında 4 görüşmeci ve 37 yaşında 2 görüşmeci katılmıştır. Diğer yaşlardan ise 1 görüşmeci katılmıştır. Göstermektedir ki, 18- 57 yaş arasında erken gençlik dönemi diye tabir edilen dönemde olan görüşmecilerin konuya ilgileri daha fazladır.

Araştırmanın bu aşamasında, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışma, bir durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Öncelikle analiz birimi belirlenmiş, incelenecek durum tanımlanmış ve araştırmaya katılacak bireyler seçilmiştir. Sonrasında veriler toplanmış, toplanan veriler araştırma problemleri ile ilişkilendirilmiş, veri analizleri yapılmış ve elde edilen bulgular yorumlanarak raporlanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Nevruz Deneyimi ve Düşünceleri

Sorular	Evet (%)	Hayır (%)
Nevruzla ilgili bilginiz var mıdır?	88,2	11,8
Daha önce hiç Nevruz etkinliklerine katıldınız mı?	58,8	41,2
Nevruz kültürel bir miras mıdır?	94,1	0,9
Ailenizde Nevruz kutlaması veya ritüeli yapılır mı?	26,5	73,5
Kendinizi Nevruz düşünce ve ritüellerine ait hissediyor musunuz?	70,6	29,4
Nevruz kutlamalarının sonraki nesillere aktarılmasını ister misiniz?	94,1	0,9

Tablo 2’de katılımcıların daha önce Nevruz kutlaması ve ritüeli deneyim ve düşüncelerine yönelik soruların yanıtları görülmektedir. Nevruz etkinliklerine katılma durumları neredeyse yarı yarıya tekabül etmektedir. Bireylerin ilk sosyalleşme alanı ailedir. İkinci olarak ise çevredir. Görüşmecilerin çoğunluğu (%73,5), ailelerinde nevrüz kültürünün varlığından söz edilmiyor olsa da çevresel etkenler ve diğer sosyal çevre etkileşimleri sayesinde bu bilgiyi edindiği ve deneyimlediği görülmektedir. Benzer şekilde %94,1’i de gelecek nesillerde bu kutlamaların devam etmesinin gerekliliğini savunmuştur.

Tablo 3'te yapılan görüşmeler sonucunda verilerden elde edilen görüşme kodları gösterilmektedir.

Tablo 3: Görüşme Kodları ve Frekanslar

Görüşme Kodları	Frekans (359)	Frekans %	Toplam Yüzdesi
<i>Nevruz Bilgisi</i>	83	100	23,11
Bahar	26	31,32	7,2
Kutlama	19	22,89	5,2
Bayram	18	21,68	5,01
Türk	6	7,22	1,67
Yeni yıl	5	6,02	1,39
Özgürlük	3	3,6	0,83
Doğa	2	2,4	0,55
Kürt	2	2,4	0,55
Direnış	2	2,4	0,55
<i>Nevruz Zamanı</i>	31	100	8,6
21 Mart	19	61,2	5,2
Nisan	5	16	1,39
Bahar	5	16	1,39
Gece-gündüz eşitliđi	2	6,45	0,55
<i>Kültür/Milliyet</i>	51	100	14,20
Türk	17	33,33	4,73
Orta Asya	9	17,64	2,5
İran	6	11,76	1,67
Kürt	5	9,8	1,39
Azeri	4	7,84	1,11
Anadolu	4	7,84	1,11
Arap	3	5,88	0,83
Doğu	3	5,88	0,83
<i>Gelenek ve Ritüeller</i>	96	100	26,74
Ateş	30	31,25	8,35
Atlama	18	18,75	5,01
Yakma	12	12,5	3,34
Halay	6	6,25	1,67
Yumurta	5	5,2	1,39
Su	5	5,2	1,39
Şarkı	3	3,12	0,83
Dilek	3	3,12	0,83
Şenlik	3	3,12	0,83
Eğlence	3	3,12	0,83
Dans	2	2	0,55
Yıkanma	2	2	0,55
Semeni	2	2	0,55
Tatlı	2	2	0,55
<i>Ateş Geleneği</i>	23	100	6,4
<i>Bilgisi</i>			
Kötülük	8	34,78	2,22
Hastalık	4	17,39	1,11
Uğursuzluk	3	13,04	0,83
Günah	2	8,69	0,55
Saygı	2	8,69	0,55
Özgürlük	2	8,69	0,55
İsyan	2	8,69	0,55
<i>Semboller</i>	64	100	17,82

Ateş	18	28,12	5,01
Bahar	14	21,87	3,89
Gül-çiçek	8	12,5	2,22
Şenlik	4	6,25	1,11
Birlik	3	4,68	0,83
Yumurta	3	4,68	0,83
Oyun	2	3,12	0,55
Özgürlük	2	3,12	0,55
Berberlik	2	3,12	0,55
Doğa	2	3,12	0,55
Dans	2	3,12	0,55
Şarkı-müzik	2	3,12	0,55
Yeşil	2	3,12	0,55
Hikaye/Mit/Efsane	11	100	3,06
Ergenekon	3	27,27	0,83
Dehak	2	18,18	0,55
Kawa	2	18,18	0,55
Kurtuluş	2	18,18	0,55
Zulüm	2	18,18	0,55

Tablo 3'te, kodların benzerlikleri ve aralarındaki ilişkiler dikkate alınarak birleştirilmiş temalar bulunmaktadır. Buna göre elde edilen temalar sorulan soruların içeriği ile paralellik göstermekte ve kodlar nevrüz bilgisi, nevrüz zamanı, milliyet-kültür, gelenek ve ritüeller, ateş geleneği, semboller, hikâye-mit-efsane olarak ortaya çıkmaktadır. Kodların frekansı görüşmecilerin o kodu ne sıklıkla tekrarladıklarını göstermektedir. Her kodun frekans yüzdesi bulunduğu temayı oluşturan kodlar içerisindeki oranını; toplam yüzdesi ise tüm temalar altında bulunan tüm kodlar içerisindeki oranını ifade etmektedir. En sık tekrar edilen kodun *ateş*, daha sonra sırasıyla *bahar*, *kutlama*, *21 Mart*, *bayram* ve *atlama* kodlarının takip ettiği görülmektedir.

Tablo 4: Temaların Sorular Bazında Frekansı

Sorular ↓	Temalar →	Nevruz Bilgisi	Nevruz Zamanı	Milliyet/ Kültür	Gelenek/ Ritüeller	Ateş Geleneği	Semboller	Hikâye/ Mit/ Efsane
<i>Nevruz nedir?</i>		46	2	10	0	0	0	2
<i>Nevruz denildiğinde aklınızda ne (sembol, ritüel vb) çağrışım yapmaktadır?</i>		6	0	2	10	18	64	0
<i>Nevruz ne zaman kutlanır?</i>		3	31	6	0	0	0	5
<i>Nevruz hangi kültür/milletlerde/ülkelerde kutlanır?</i>		3	0	51	0	0	0	2
<i>Nevruz ülkemizde hangi gelenek ve ritüellerle kutlanır?</i>		7	5	3	96	25	60	0
<i>Nevruz ile ateş arasında nasıl bağlantı kuruyorsunuz?</i>		0	0	1	25	23	31	2
<i>Nevruz ile ilgili bildiğiniz efsane, hikâye, mitoloji var mıdır?</i>		2	1	3	1	3	0	11

Tablo 4'te her bir soruda hangi temaya kaç kez değinildiği görülmektedir. Buna göre Nevruz nedir? sorusuna verilen tanımlayıcı ifadeler değerlendirilmiştir. Bu soruda daha çok Nevruzun bayram, kutlama, bahar başlangıcı olduğu üzerinde durulmuştur. Bunun dışında hangi

kültürlerde, milliyetlerde kutlandığına dair bilgiler verilmiştir. Diğer sorularda ise soruyu karşılayan ana tema dışında diğer temaları içeren kodlardan da bahsedildiği görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, Nevruz kavram olarak bilinmektedir. İçeriksel olarak ise tam anlamıyla bilinmediği bulgulanmıştır. Katılımcılar nevrüzün ne olduğu konusunda bilgi sahibidir. Kutlamalar sırasında nelerin yapıldığı, hangi geleneklerin var olduğu konusunda fikir beyan etmişlerdir. Ancak çoğunluğunun böyle bir bayramın neden kutlandığını, baharın neden bu kadar önemli olduğunu, nevrüzle ilişkilendirilen efsaneleri, kutlamalar sırasında yapılan ritüellerin ne anlam içerdiğini bilmediği ortaya çıkmıştır. Yüzyıllardır devam eden nevrüzün uluslararası platformlarda, korunmasına yönelik birtakım çalışmalarda yer edindiğini, korunması gereken kültürel bir miras olduğunu görmek mümkün olsa da genellememle birlikte, katılımcıların açıklamalarına bakıldığında nevrüzün içeriğinin boşaldığını düşünebiliriz. Türkiye dışında diğer Türk devletlerinde yaşayan katılımcıların açıklamaları göstermektedir ki, Nevruz kutlamaları bu devletlerde daha coşkulu, daha bilinçli, köklerine bağlı şekilde yaşatılmaktadır. K30 kişisi nevrüz kutlamaları ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir: *"20-21 Mart tarihlerinde kutlanır. Ayrıca 20 marttan önce, Nevruzun gelişi şubatın son haftasının salı gününden itibaren Su çerşenbesi, od, yel ve torpaq çerşenbeleri ile kutlanır. Ve 20 Mart tarihinde de bayram aksamı olarak herkes kendi evinde sofralar kurarak bu bayramı kutlar. Kaynağı çok eskilere dayanır. Bunun diğer adı Ergenekon bayramı."*

5.1. Nevruz Bilgisi

Bu tema altında en fazla bahar, bayram, kutlama kodları ön plana çıkmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların çoğunluğu nevrüzün baharın gelişinin kutlandığı bir bayram, baharın başlangıcı olduğunu belirtmiştir. "Özgürlük", "doğa", ve "direniş" gibi kavramlar daha az temsil edilmiştir. Bu sonuç Nevruz'un daha derin veya sembolik yönlerinin halk arasında yeterince bilinmediğini göstermektedir. Nevruzla ilgili belirtilen tüm ifadeler katılımcıların nevrüz bilgisi altında toplanmıştır.

Nevruzun hangi kültürlerde kutlandığı, zamanı ve ilişkilendirildiği olaydan bahseden katılımcılar bulunmaktadır. K18 kişisi *"21 Mart'ta kutlanan başta Türkler olmak üzere birçok milletin yılbaşı olarak kutladığı bayramdır."* şeklinde ifade ederken; K10 kişisi *"Nevruz, baharın başlangıcını simgeler ve Türkler için yenilenme, bereket, bolluk, umut ve kardeşlik gibi anlamlar taşır ve kutlanır."* olarak tanımlamıştır.

Nevruz'u dini inançla ilişkilendiren katılımcılar bulunmaktadır. Örneğin K19 kişisi *"Nevruz Alevilik inancında Hz. Ali'nin doğumu ve aynı zamanda Hz. Fatıma ile evlenişinin yıldönümü olarak kutlanır. Aynı zamanda da baharın gelişini temsil eder."* ifadesinde nevrüzü Alevilik ile ilişkilendirmiştir.

5.2. Nevruz Zamanı

Bu tema altında katılımcıların tamamına yakını nevrüzün tam tarihini vermeseler de baharda, nisan ayında, martta kutlandığı bilgisine sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların yarısı Nevruzun 21 Mart'ta kutlandığı şeklinde tam tarih vermiştir. Nisan ve bahar terimleri %16 oranında kullanılmış, bu da bazı kişilerin tarih konusunda belirsizlik yaşadığını veya farklı geleneksel tarihler olduğunu göstermektedir.

Katılımcılardan bazıları bu tema altında nevrüzün bahar mevsimiyle ilişkisine kaynak olan efsanelere de değinmiştir. K14 *"21 Mart'ta kutlanır. Mitolojiye göre 21 martta Zalim Dehak'a karşı mazlum halkının yanında yer alıp Dehak'ı ortadan kaldırarak zulmün bittiğini müjdelemek*

için ateş yakan Demirci Kawa'nın eyleminden kaynağını aldığını biliyorum." diye ifade etmiştir. Benzer şekilde K17 kişisi "Demirci Kawa'nın yaktığı isyan ateşinin yeniden doğuşu ve baharın gelişini sembolize eden bir günde gece ve gündüzün eşitlendiği bir süreçte kutlanır. Kawa'dan Spartaküs'e Pir Sultan'dan 1968'lere kadar sürüyor bu kavga." ifadeleriyle efsanevi olayların kutlamalarının baharın gelişine devam ettirildiğine yer vermiştir.

5.3. Milliyet/Kültür

Katılımcılar nevruz kutlamalarının hangi ülkelerde, kültürlerde, milletlerde kutlandığına değinmiştir. Katılımcıların %14,20'si Nevruz'un kültürel ve milliyet içeriğini ele almıştır. Genel olarak katılımcılarda Türklerin, Orta Asya halklarının, İranlıların ve Kürt halkın nevruzunu kutladığı bilgisi yaygındır. Bu sonuç, Nevruz'un geniş bir coğrafyada yerel kültürel bağlamlarla nasıl ilişkilendirildiğini göstermektedir. Birkaç katılımcı ise Türkiye dışında kutlanıp kutlanmadığı konusunda bilgisi olmadığını belirtmiştir. K1 kişisi "Bizde kutluyorlar da ben kutlamıyorum. Başka milletleri de bilemiyorum. Bu konu daha anlaşılır olmalıdır. Kim kutluyorsa gösterilmelidir."; K19 ise "Bilgim yok. Acaba sadece Türkler mi onu da bilemedim. Ben kutlamıyorum." ifadelerine yer vermiştir.

5.4. Gelenek/Ritüeller

Katılımcılar Nevruz kutlamalarında daha çok hangi geleneklerin ve ritüellerin uygulandığı konusunda genel olarak ateş yakma ve ateşin üzerinde atlama uygulamasına dikkat çekmiştir. Ateşin %31,25 oranında en fazla bilinen ritüel olduğu görülmektedir. Tarihsel ritüellere bakıldığında Türk dünyasında Nevruz bayramında çok daha fazla geleneksel uygulamaların varlığı görülmektedir. Ancak Anadolu'da bu geleneklerin çok az kısmı günümüze gelebilmiştir. Yıkanma, yemek, dilek tutma gibi ritüeller sınırlı kesimlerde devam ettiği için katılımcıların da bu konuda pek bilgisi olmadığı görülmektedir. En fazla değinilen bir diğer ritüel ise nevrzun bir dans eşliğinde kutlanmasıdır. Kimleri dans kimileri halay olarak dile getirmiştir. Anadolu'da kutlamalar sırasında ateşin üzerinden atlama ve ateşin etrafında halay çekme geleneksel bir ritüel olarak görülmektedir.

5.5. Ateş Geleneği

Katılımcıların hemen hepsi nevruz sırasında yakılan ve üzerinden atılan ateş ritüelini bilmektedir. Ancak ateşin neden yakıldığı, hangi inanış, hangi mit, hangi sembolik unsur taşıdığını çoğunluğunun bilmediği ortaya çıkmıştır. 17 kişi ateşin nasıl bir işlevi olduğu konusunda hiçbir fikir beyan etmemiştir. Diğerleri ise ateşin kötülüklerden, uğursuzluktan, hastalıktan ve günahahtan arındırdığı veya koruduğu inancı taşıdığını belirtmiştir. K31 bu konu hakkında "Yıl içerisinde ki kötü enerji veren olayları ve yaşanmışlıkları arkada bırakıp yakıp yok edip yeni bir enerjiyle yeni başlangıçlara başlamak için ateş yakılıp üzerinden atılır." demiştir.

5.6. Semboller

Nevruz dendiğinde ilk olarak zihinde çağrışım yapan sembol sorulduğunda çoğunluk ateş olduğunu belirtmiş, bunu sırasıyla baharın gelmesi, çiçek takip etmiştir. Bunların dışında, özgürlük, yumurta, eğlence, birlik-beraberlik çağrışımları yaptığını da ifade etmişlerdir.

5.7. Hikâye/Mit/Efsane

Nevruzun çıkışıyla ilgili olarak bildikleri efsane, mitoloji veya hikâye olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların 26'sı herhangi bir olay, mitoloji bilmediklerini belirtmiştir. Mit ve efsaneler hakkında bilgi verenlerin oranı %3,06'dır. Bu sonuç Nevruz'un arkasındaki mitolojik ve efsanevi unsurların daha az bilindiğini göstermekte, nevrzun sadece bir bahar bayramı

olarak bilindiğini doğrulamaktadır. Bilenler ise Ergenekon, Dehak ve Kawa efsanelerinden bahsetmiştir. K4 kişisi bununla ilgili olarak "*Ergenekon destanına bağlanır. Türklerin dağı eritip yeni bir yurt edilişinin kutlanması olarak da bilinir. Türklerin kurtuluş efsanesi olarak bilinir.*" şeklinde açıklamıştır. K9 ise "*21 Mart'ta kutlanır. Mitolojiye göre 21 martta Zalim Dehak'a karşı mazlum halkının yanında yer alıp Dehak'ı ortadan kaldırarak zulmün bittiğini müjdelemek için ateş yakan Demirci Kawa'nın eyleminden kaynağını aldığını biliyorum.*" diyerek Dehak ve Demirci Kawa efsanesine atıf yapmıştır.

6. SONUÇ

Çağdaş turistler artık daha fazla gerçek deneyim, farklı kültürdeki insanlarla tanışma ve diğer kültürleri tanıma arayışındadır. Bunun gerçekleşmesi için turizm destinasyonlarının yeni trendlere uyum sağlaması, yerel kültürleri ve gelenekleri yansıtan mirasın korunması üzerine sunumlar geliştirmesi gerekmektedir. Kültürel unsurların birden fazlasını içeren kültürel festivaller yerel veya ulusal düzeyde turist çeken etkinlikler olarak değerlendirilmektedir. Nevruz uygulama ve kapsam açısından *festival* özelliği göstermekle birlikte, UNESCO Türkiye SOKÜM listesinde olmasına rağmen yerel ve ulusal yönetim, turizm planlamacıları ve halk tarafından yeterli ilgiyi görmemektedir.

Somut olmayan kültürel mirasın devamlılığı ve sürdürülebilirliği için toplumsal katılım gerekmektedir. SOKÜM'ü korumada toplumsal katılım, ilgili bir topluluğun üyelerini SOKÜM'ü üretmeye, yeniden yaratmaya, aktarmaya ve sürdürmeye dahil etmeyi ifade etmektedir (Bakar vd., 2014).

Nevruz, sadece bir bahar bayramı değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel öneme sahip bir gelenektir. Nevruz, Orta Asya'dan Orta Doğu'ya kadar geniş bir coğrafyada kutlanan, çeşitli etnik ve kültürel toplulukların ortak bir mirasıdır. Bu bayram, halkların tarihlerini, geleneklerini ve kimliklerini koruyarak sürekliliğini sağlamaktadır. Nevruz aynı zamanda toplumsal birlikteliği ve dayanışmayı teşvik ederek toplumun sosyal bağlarını güçlendirmekte ve toplumsal uyumu artırmaktadır.

Toplum tarafından değerli görülen ve önem verilen böyle bir bayramın toplumun kültürel yapısını yansıtan renkli kutlamaları, geleneksel müzikler, danslar ve çeşitli etkinlikleri turizm için de çekim unsuru oluşturmaktadır. Turistler, Nevruz gibi kültürel festivallere katıldıklarında, yerel kültürü daha yakından deneyimleme fırsatı bulurlar. Bu durum, hem turizmi teşvik etmekte hem de kültürel alışverişi artırmaktadır. Dolayısıyla turizm için bir fırsat olabilecek Nevruzun öncelikli olarak halk tarafından iyi bilinmesi, anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışmada, Anadolu'da zaman zaman birkaç saati geçmeyen ve ateş yakılması ile sınırlı kalan nevrüz ile ilgili olarak sınırlı sayıdaki katılımcı görüşleri değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda kişilerin Nevruz etkinliklerine düzenli olarak katılmadıkları, ailede bu tür ritüellerin uygulanmadığı ortaya çıksa da yaşadıkları kültür ve toplumsal etkileşimler sonucu öğrendikleri bilgileri açığa çıkarmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, görüşmecilerin Nevruz farkındalığının olduğu ama içerik ve uygulama konusunda net bilginin olmadığı ortaya çıkmıştır. Nevruz her ne kadar kutladıkları bir bayram olmasa da bunun geçmişten gelen bir miras olduğunun farkında oldukları görülmektedir. Çalışma sonucunda ailelerinde Nevruz geleneğinin icra edilmemesi ile görüşmecilerin nevrüz geleneğinin kültürümüzde devam etmesini istemeleri arasında bir bağ olmadığı gözlenmiştir. Yani aile kültüründe var olmayan bir gelenek Türk kültüründeki varlığı sebebiyle miras olarak algılanmakta ve devam etmesi istenmektedir. Nevruz geleneğini gelecek kuşaklara aktarmak istedikleri bulgulanmıştır.

Görüşmecilerin yaşları, eğitim durumları ve meslekleri ile Nevruz geleneğinin bilinmesi arasında bir bağ tespit edilememiştir. Ancak konusu Nevruz olan bir araştırmaya katılmadaki istek durumuna bakıldığında orta yaşta kişiler konuya daha eğilimli oldukları görülmektedir. Azerbaycan uyruklu olan katılımcıların Nevruz ile ilgili bilgi ve uygulamalar konusunda daha bilinçli oldukları görülmektedir. Nevruzun bahar bayramı olarak bilinmesi dışında, uygulanan ritüeller, gelenekler, çıkış noktası gibi detaylar katılımcıların aile kültürü içerisinde yoksa bilinmediği ortaya çıkmıştır. Özetle kişilerin içinde doğdukları kültür ile Nevruz geleneğinin bilinirliği arasında bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Nevruz hakkında genel bilgi geniş bir kesim tarafından bilinmektedir, ancak bazı derinlemesine kültürel ve sembolik unsurlar hakkında bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Nevruz'un turizm açısından önemli bir etkinlik olduğu söylenebilir. Gelenek ve ritüellerin, kültürel bağlamın ve tarihsel bilgilerinin daha fazla tanıtılması, turistlerin bu kutlamalara daha fazla ilgi göstermesini sağlayabilir. Ayrıca, derinlemesine bilgi ve kültürel unsurların tanıtımı, turizmin çeşitlenmesine de katkıda bulunabilir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan veriler, Nevruz'un hem genel halk hem de turistler tarafından daha iyi anlaşılması ve kutlanması gerektiğine yönelik genel bir perspektif oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

- Bakar, A. A., Osman, M. M., Bachok, S., ve İbrahim, M. (2014). Analysis on community involvement level in intangible cultural heritage: Malacca cultural community. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 153, 286-297.
- Boo, S. ve Busser, J. (2006). Impact analysis of a tourism festival on tourist's destination images. *Event Management*, 9(4), 223-237.
- Chen, Y. J. (2018). On the social and cultural functions of the Lantern festival. *Journal of Jiangxi Vocational and Technical College of Electricity*, 31(11), 152-153.
- Çelik, A. (1998). Giresun'da mart kırma geleneği ve buna bağlı inanmalar. *Giresun Kültür Sempozyumu-Bildiriler*, Giresun Belediyesi Yayınları: İstanbul.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Yapısal ve işlevsel bakımdan geleneksel bayramlar bağlamında Nevruz ve Hıdrellez. *Türkbilig / Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 51-59.
- Dwyer, L., Forsyth, P. ve Spurr, R. (2005). Estimating the impacts of events on an economy. *Journal of Travel Research*, 43(4), 351-359.
- Edirne Belediyesi (2019). 2018 Faaliyet Raporu. <https://www.edirne.bel.tr/images/Mevzuat%20ve%20Raporlar/2018faaliyet1-s%C4%B1k%C4%B1C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1ld%C4%B1.pdf> E.T: 20.09.2024.
- Edirne Belediyesi (2020). 2019 Faaliyet Raporu. <https://www.edirne.bel.tr/images/Mevzuat%20ve%20Raporlar/faaliyet3.pdf> E.T: 20.09.2024.
- Ekrem, N. H. (2016). Çin kaynaklarına göre Türklerde Nevruz. *Current Research in Social Sciences*, 2(2), 67-78.
- Farsani, N.T., Coelho, C., ve Costa, C. (2012). Geotourism and geoparks as gateways to socio-cultural sustainability in Qeshm rural areas, Iran. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17 (1), 30-48.
- Getz, D. (2007). *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*. Oxford UK: Elsevier.

- Gibson, C. ve Kong, L. (2005). Cultural economy: a critical review. *Progress in Human Geography*, 29(5), 541-61.
- Gönüllü, A. R. (1997). Halk inanışlarında Nevruz motifi. *Bilge Dergisi*, Sayı: Kış/1.
- Güldiken, K. (2000). İran Türk toplumunda nevrüz kavramı ve töreni. *Türk Dünyasında Nevruz, III. Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*. AKMB Yayınları: Ankara.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/c4-b0ranl-c4-b1-20ziyaret-c3-a7ilerin-20van-20ekonomisine-20katk-c4-b1s-c4-b1-20ve-20beklentileri-20ara-c5-9ft-c4-b1rmas-c4-b1.pdf> E.T: 18.09.2024.
- <https://www.turizm gazetesi.com/haber/van-nevrüz-tatilinde-iran-dan-gelecekler-icin-shopping-fest-e-hazirlaniyor/86807> E.T: 18.09.2024.
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201136/bakanlik-belgeli-tesis-istatistikleri.html> E.T: 18.09.2024.
- Huang, J.Z., Li, M. ve Cai, L.A. (2010). A model of community-based festival image. *International Journal of Hospitality Management*, 29(2), 254-260.
- Huang, L. L. (2017). The challenges of the times faced by traditional Chinese festivals and the reshaping of contemporary values. *Journal of Xinyang Normal University*, 37 (5), 100-103.
- Kafkasyalı, A. (2005). Türk dünyasında nevrüz geleneğine toplu bakış. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 149-172.
- Kapağan, E. (2019). Gelenekten geleceğe nevrüz. *Karabük Türkoloji Dergisi*, 1(1), 46-60.
- Kendir, H., Arslan, E. ve Türkmen, F. (2019). Türk Dünyası'nda nevrüz (Yengi-Kün) kutlamalarının festival turizmi açısından değerlendirilmesi: Çimkent-Van karşılaştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (4), 2668-2684.
- Kılıç, A. (2000). Anadolu'da nevrüz kutlamalarına bağlı olarak yaşatılan halk inanışları ve uygulamalarına genel bir bakış. *Uluslararası Nevruz Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Klaic, D. (2002). *Challenges and Strategies in Festivals: Challenges of Growth, Distinction, Support Base and Internationalization*. Department of Culture of the Tartu City Government: Tartu.
- Li, S.Y. (2015). Consolidation and inheritance of traditional festival cultural memory-taking Quanzhou Lantern festival as an example. *Journal of Fujian Administration College*, 5, 51-57.
- Lin, L., ve Zhu, J. H. (2017). The reproduction of daily life and collective memory in villages in the context of urbanization: a case study of the customs of Lizhuang Lantern festival in the suburbs of Wuhan. *Folklore Research*, 5, 140-148.
- Luna, A. M. (2015). A festival's impact: the case of the Bañamos festival. *International Refereed Research Journal*, 6(1), 48-58.
- Malinowski, B. (1990). *İnsan ve Kültür*. V Yayınları: İstanbul.
- McCann, E. (2002). The cultural politics of local economic development: meaning-making, place-making, and the urban policy process. *Geoforum*, 33, 385-98.
- Mehmetoglu, M., ve Ellingsen, K. A. (2005). Do small-scale festivals adopt "market orientation" as a management philosophy? *Event Management*, 9(3), 119-132.
- Mustafayev, B. (2013). Adriyatik'ten Çin Seddi'ne uzanan nevrüz geleneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 60-73.
- Nar, M. Ş. (2014). Nevruz rituals as a social symbol in folk beliefs. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 964-979.

- O'Sullivan, D. ve Jackson, M. (2002). Festival tourism: a contributor to sustainable local economic development? *Journal of Sustainable Tourism*, 10(4), 325-342.
- Okech, R. N. (2011). Promoting sustainable festival events tourism: A case study of Lamu Kenya. *Worldwide Hospitality & Tourism Themes*, 3(3), 193-202.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev.: M. Bütün ve S.B. Demir). Pegem Akademi: Ankara.
- Soini, K. ve Birkeland, I. (2014). Exploring the scientific discourse on cultural sustainability. *Geoforum*, 51, 213-223.
- Stake, R.E. (2005). Qualitative case studies. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.). *The Sage Handbook of Qualitative Research*. London: Sage.
- Stankova, M. ve Vassenska, I. (2015). Raising cultural awareness of local traditions through festival tourism. *Tourism & Management Studies*, 11 (1), 120-127.
- Şengül, A. (2008). Türk kültüründe nevrüz ve Anadolu'da nevrüz kutlamaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 26, 61-73.
- Temren, B. (1999). Bektaşilik geleneğinde nevrüz kutlamaları. *Türk Dünyası Dergisi*, 17.
- Van de Wagen, L. (2005). *Event Management: For Tourism, Cultural, Business and Sporting Events*. Frenchs Forest: Pearson Education Australia.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yin, R.K. (2009.) *Case Study Research: Design and Methods*. Sage Publications: Thousand Oaks.

* * * * *

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada taraf olabilecek herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş arasında bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışma için herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: Araştırmaya yönelik etik kurul onayı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'ndan 30.05.2024 tarih ve 2024.06.151 sayılı karar ile alınmıştır.

Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.